

УДК 338.1

Поняття господарсько-фінансової стабільності та ефективності господарського комплексу в умовах об'єднань територіальних громад

Співак С.М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя

Кравчук Н.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя

Стаття присвячена актуальним питанням ефективності функціонування промислових підприємств в умовах об'єднань територіальних громад. Визначено основні проблеми територіального розвитку України та фактори, що впливають на фінансову і господарську стабільність підприємств, а на їх основі сформовано першочергові завдання, які необхідно вирішити для підвищення конкурентоздатності як окремих підприємств, так і територіального об'єднання загалом. Запропоновано організаційно-економічний механізм реалізації ефективного територіального розвитку України.

Ключові слова: стабільність, ефективність, конкурентоздатність, об'єднання територіальних громад, механізм.

Співак С.М., Кравчук Н.В. ПОНЯТИЕ ХОЗЯЙСТВЕННО-ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЗЯЙСТВЕННОГО КОМПЛЕКСА В УСЛОВИЯХ ОБЪЕДИНЕНИЙ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

Статья посвящена актуальным вопросам эффективности функционирования промышленных предприятий в условиях объединений территориальных общин. Определены основные проблемы территориального развития Украины и факторы, влияющие на финансовую и хозяйственную стабильность предприятий, а на их основе сформированы первоочередные задачи, которые необходимо решить для повышения конкурентоспособности как отдельных предприятий, так и территориального объединения в целом. Предложен организационно-экономический механизм реализации эффективного территориального развития Украины.

Ключевые слова: стабильность, эффективность, конкурентоспособность, объединения территориальных общин, механизм.

Spivak S.M., Kravchuk N.V. THE CONCEPT OF ECONOMIC AND FINANCIAL STABILITY AND ECONOMIC EFFICIENCY IN CONDITIONS OF ASSOCIATION TERRITORIAL COMMUNITIES

The article is devoted to topical issues of efficiency of industrial enterprises in conditions of association territorial communities. Found the main problems of regional development of Ukraine and factors that influence financial stability and economic efficiency of enterprises, and formed priorities to improve the competitiveness of individual companies and territorial associations. Offered the organizational-economic mechanism for implementation effective regional development of Ukraine.

Keywords: stability, efficiency, competitiveness, association territorial communities, mechanism.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств та ефективності функціонування в умовах об'єднання територіальних громад з урахуванням дії всіх територіальних чинників неможливе без розробки та застосування організаційно-економічного механізму управління, який впливає на ці процеси. А ефективний розвиток суспільства передбачає стабільне функціонування

всіх галузей економіки в масштабах України, виробничої і невиробничої сфер, а також їх висхідний, поступальний рух. Для послідовного і логічного розгляду цих завдань необхідно провести глибоке дослідження цих проблем та проблем управління через вплив організаційно-економічних та технологічних чинників на фінансову та господарську стабільність функціонування підприємств в умовах добровільного об'єднання територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи наукову літературу, можна відзначити, що автори по-різному трактують поняття «стабільність», «конкурентоспроможність», «стійкість», «сталість розвитку» в контексті понять «господарство», «об'єднання», «територіальна громада», «регіон» тощо.

В економічній літературі немає єдиного, комплексного визначення поняття ефективності функціонування підприємства в умовах добровільного об'єднання територіальних громад, господарської і фінансової стабільності. Російські автори А.Д. Шеремет і Р.С. Сайфулін під фінансовою стабільністю розуміють стан рахунків підприємства, що характеризує його постійну платоспроможність. Забезпеченість запасів і затрат джерелами формування є сутністю фінансової стійкості, тоді як платоспроможність виступає її зовнішнім проявом [1, с. 257]. Українські автори Є.В. Мних та І.Д. Ференц додають, що запас джерел власних коштів – це запас фінансової стійкості підприємства, але за умови, що його власні кошти перевищують позичені [2, с. 123].

А.І. Ковальов, А.Н. Кожевникова та В.П. Привалов розглядають поняття «фінансова стійкість» як фінансову незалежність підприємства, його здатність маневрувати власними засобами, достатню фінансову забезпеченість господарської діяльності. М.Я. Коробов вважає, що про фінансову стійкість підприємства можна говорити тільки тоді, коли параметри діяльності підприємства та розміщення його фінансових ресурсів відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану [3, с. 254]. В.І. Іваненко та М.А. Болюх у своїй книзі «Економічний аналіз господарської діяльності» стверджують, що фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів, за якого підприємство здатне забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції, а також затрати на його розширення й оновлення [4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Усі ці та інші аналітичні дослідження демонструють розрив у поняттях між конкурентоспроможністю підприємства і господарською стабільністю території (регіону) та ототожнюють поняття конкурентоспроможності і стабільності його господарського комплексу. Водночас причини, що зумовлюють невідповідність належного рівня фінансової стійкості, можуть бути різними і залежати від успішності господарської діяльності безпосередньо підприємства. Найчастіше фінансові ускладнення виникають унаслідок

док не лише низької організації виробництва загалом, але й перш за все через відсутність сприяння їм територіальних органів управління в реалізації таких функцій:

- накопичення невиправданих (понаднормативних) залишків товарно-матеріальних цінностей на складах підприємства;
- зриви у ресурсному забезпеченні програми виробничої діяльності;
- затримка реалізації продукції;
- зниження рентабельності виробництва;
- втрата обігових коштів через невважені управлінські рішення;
- вилучення коштів у підприємства адміністративним, судовим, податковим або інфляційним шляхом;
- банкрутство боржників, зростання конкурентного тиску закордонних компаній, збитки від стихійних лих, зміна митних процедур тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Таким чином, необхідно визначити основні проблеми територіального розвитку України та фактори, що впливають на фінансову і господарську стабільність підприємств, сформувати пріоритетні напрями підвищення конкурентоздатності як окремих підприємств, так і територіального об'єднання загалом, а також запропонувати та обґрунтувати організаційно-економічний механізм реалізації ефективного територіального розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, усі чинники, що впливають на рівень господарської і фінансової стабільності підприємства, можна поділити на дві великі групи: тактичні та стратегічні, які мають пряме відношення до механізму ефективності функціонування господарського комплексу регіону в умовах повного розрахунку.

До тактичних чинників слід віднести ті, які впливають на рівень господарсько-фінансової стабільності конкретних підприємств та добровільного об'єднання громадян. До стратегічних чинників належать ті, які впливають на досягнення певного рівня господарсько-фінансової стабільності у перспективі. Крім цього, до них слід віднести помилки у стратегії управління, політиці фінансування тощо.

Чинники, які впливають на фінансову стійкість, можна поділити на внутрішні та зовнішні. Відповідно до цього можна визначити внутрішню та зовнішню фінансово-господарську стабільність. Внутрішня господарсько-фінансова стабільність як підприємства,

так і територіальної одиниці відображає такий стан його ресурсного потенціалу, матеріально-речової та вартісної структур виробництва і таку його динаміку, за наявності якої забезпечуються стабільно високі результати господарсько-фінансового функціонування.

В основі досягнення внутрішньої стабільності як підприємства, так і територіального об'єднання лежить своєчасне і гнучке управління внутрішніми та зовнішніми чинниками його діяльності.

Зовнішня стабільність характеризується стабільністю економічного середовища, в якому здійснюються господарська діяльність підприємства. Вона досягається шляхом регулювання макроекономічних показників ринкової економіки.

Таким чином, стабільним можна вважати такий господарюючий суб'єкт, який за рахунок власних ресурсів та з урахуванням впливу економічних, соціальних та організаційних чинників забезпечує безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, здійснює постійне поступальне розширення й оновлення виробництва та оптимізує використання ресурсів, забезпечуючи при цьому ефективний територіальний розвиток держави.

Важливою умовою конкурентоздатності територіальної одиниці та підприємств у ринкових госпрозрахункових умовах та основою поступального розвитку є його господарсько-фінансова стабільність, що формується під впливом різних техніко-економічних, організаційних та соціальних чинників. Стабільність фінансового стану як підприємства, так і територіального об'єднання забезпечується за умови безперервного виробництва, реалізації товарів, робіт і послуг, а також одержання прибутку, який покриває усі витрати та дає змогу рефінансувати частину прибутку у його розвиток. Тобто фінансова стабільність передбачає таку систему організації руху грошових потоків, яка забезпечить постійне перевищення доходів над витратами та збереження відповідної господарської стійкості.

Отже, достатній рівень фінансової стабільності досягається за умови, коли підприємство достатньо забезпечене власними засобами, ефективно їх використовує, враховуючи особливості господарювання в умовах об'єднань територіальних громад. Таким чином, високий рівень господарсько-фінансової стабільності як підприємства, так і територіального об'єднання можна визначити як результат цілеспрямованої раціональної діяльності господарських структур за умови забезпече-

ності підприємства власними ресурсами. При цьому рівень фінансової стабільності має тісний зв'язок не лише з ефективністю виробництва, але й з його прибутковістю. Оскільки зменшення обсягів виробництва, висока собівартість продукції та збитковість безпосередньо впливають на фінансовий стан і порушують господарську стабільність підприємства.

З цього випливає, що господарсько-фінансова стабільність підприємства – це результат цілеспрямованої управлінської діяльності, ефективного використання та раціональне застосування і розміщення власних засобів та фінансових ресурсів з урахуванням економічних, соціальних та організаційних чинників територіального розвитку.

Враховуючи вищезазначене, необхідно спрямувати усі зусилля на глибокий аналіз причин виникнення кризової економічної ситуації не лише в країні, але й в кожному окремому об'єднанні територіальних громад. Такий аналіз повинен відобразити як теоретичні, так і практичні питання наукового обґрунтування процесів гармонізації інтересів діяльності суспільства з вимогами законів природи на основі ефективного використання природно-ресурсного потенціалу та подальшого забезпечення ефективного територіального розвитку суспільства.

Розробка перспективного територіального соціально-економічного розвитку України потребує формування організаційно-економічного механізму ефективності функціонування промислових підприємств в умовах об'єднань територіальних громад (рис. 1) [5].

Проблема територіального розвитку України поєднує в собі три важливі взаємообумовлені аспекти, а саме економічний, соціальний та організаційно-технічний. Сталий розвиток базується перш за все на довгостроковому моніторингу та аналізі навколишнього середовища і виробничих процесів, а також процесів соціально-економічного розвитку не лише суспільства в їх взаємозв'язку, але й кожного конкретного підприємства і територіального об'єднання. Проте наявна система моніторингу є недосконалою, обмеженою, незіставною і базується лише на статистичних даних, які не відображають реалії економіки. Статистичні дані лише накопичуються, на основі них не проводиться аналіз, який міг би показати основні негативні тенденції та бути основою для прогнозу та розробки пропозицій подолання тривалої економічної кризи. Тому результати такого моніторингу не можуть бути базою для підготовки науко-

вих розробок для ефективного територіального розвитку країни.

На даному етапі сталий розвиток для України загалом можна розглядати як процес забезпечення задоволення мінімально необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження поступального розвитку економіки країни з урахуванням економічних, соціальних та організаційних особливостей кожного територіального утворення.

Враховуючи особливості сучасного стану України, основними пріоритетами адміністра-

тивно-територіальної реформи та економічного розвитку слід визначити:

1) економічне зростання – функціонування ефективної економіки та оптимального споживання ресурсів;

2) соціальну справедливість – встановлення рівності громадян перед законом; забезпечення якості життя та зайнятості;

3) сприятливий інвестиційний клімат – забезпечення притоку інвестиційних ресурсів;

4) інновації та НТП – впровадження нових технологій;

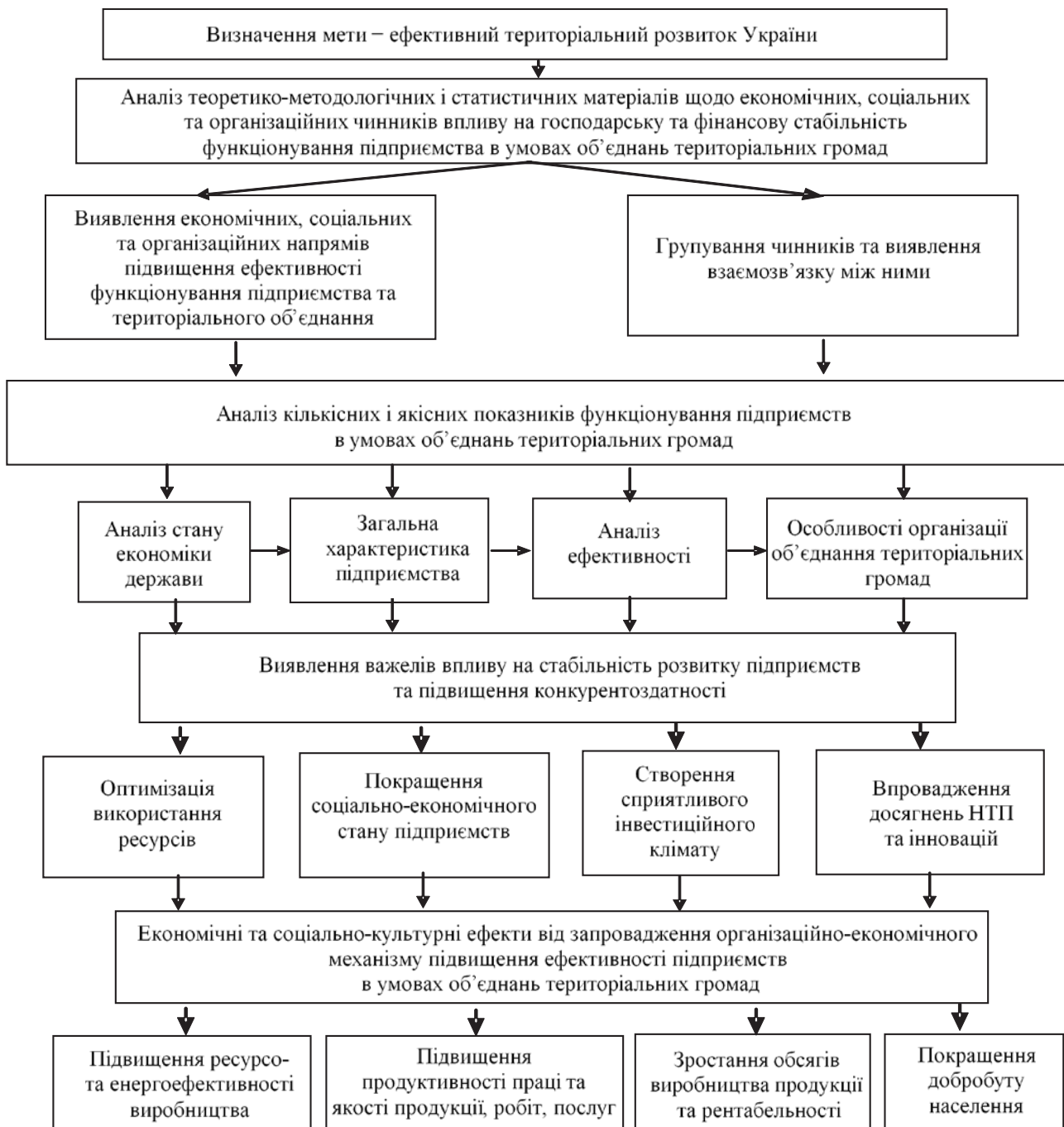

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм ефективності функціонування промислового підприємства в умовах об'єднань територіальних громад

5) раціональне ресурсокористування – створення системи гарантій збереження ресурсів для майбутніх поколінь.

Для забезпечення адміністративно-територіальної реформи та економічного розвитку в усіх сферах виробничо-господарської діяльності як для конкретного підприємства, так і для територіального об'єднання головними завданнями є:

– забезпечення збалансованості економіки добровільного об'єднання територіальних громад з урахуванням їх природно-ресурсного потенціалу та виробничих потужностей;

– дотримання економічних, соціальних та екологічних норм під час реформування, розвитку наявних та створення нових виробництв;

– інноваційний розвиток та модернізація виробництва, підвищення якості продукції;

– забезпечення соціальних норм та гарантій.

Пріоритетним напрямом реформування економіки повинно стати формування ефективної енергетичної системи, впровадження енергетичних та ресурсозберігаючих технологій, зменшення енергоємності виробництва. Основними завданнями у сфері енергозбереження є:

– модернізація, реконструкція і заміна технологій, що сприятиме зменшенню енерговитрат;

– використання альтернативних джерел енергії;

– розробка та впровадження нових норм використання енергії, зокрема зміна тарифної політики.

Принциповими рисами організаційно-економічного механізму реалізації в Україні (як для конкретних підприємств, так і для територіального об'єднання) адміністративно-територіального розвитку є:

– державне регулювання процесу територіального розвитку, максимальне використання власних можливостей економіки України, особливо її природних сировинних ресурсів, виробничого, науково-технічного та інтелектуального потенціалу;

– врахування конкретної ситуації, у якій буде здійснюватись процес територіального розвитку, визначення пріоритетів і включення їх до плану на кожний рік відповідно до фінансових можливостей держави;

– поєднання державного впливу з ринковими формами територіального розвитку, стимулювання якісних змін шляхом позачергового фінансування, кредитування, матеріально-технічного та валютного забезпечення, надання економічних пільг пріоритетам територіального розвитку.

Висновки з цього дослідження. Отже, відповідно до ефективного територіального розвитку України постає необхідність стабілізації суспільного виробництва, впровадження нових господарських механізмів функціонування виробничої сфери та сфери послуг, забезпечення їх господарської та фінансової стійкості як кожного підприємства, так і кожного територіального об'єднання.

Ці та інші обставини зумовлюють необхідність вивчення вищезазначених організаційних, техніко-економічних та соціальних складових стабілізаційних процесів безпосередньо на господарських об'єктах із вивченням і врахуванням виникнення причин гальмування розвитку економіки на сучасному етапі, розглядом соціально-економічної ситуації з метою виявлення стабілізаційних економічних чинників та використання їх в умовах як підприємств, територіальних об'єднань, так і економіки України загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шеремет А.Д. Финансы предприятий / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. – М. : МИНФРА, 1999. – 343 с.
2. Мних Є.В. Економічний аналіз : [навчальний посібник] / Є.В. Мних, І.Д. Ференц. – Львів : Армія України, 2000. – 144 с.
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : [навчальний посібник] / М.Я. Коробов. – К. : Знання, 2001. – 378 с.
4. Іваненко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності / В.І. Іваненко, М.А. Болух. – К. : ЗАТ «Нічлава», 1999. – 204 с.
5. Стратегія розвитку адміністративного району (Концептуальні засади організації соціально-економічного розвитку адміністративного району в контексті формування добровільних об'єднань територіальних громад Лановеччини) / [Б.М. Андрушків, С.М. Співак, Г.Х. Мельник та ін.]. – Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2017. – 456 с.